

Прижиттєві видання
Михайла Старицького (1840-1904),
українського письменника, театрального та
культурного діяча.

До 180-річчя від дня народження

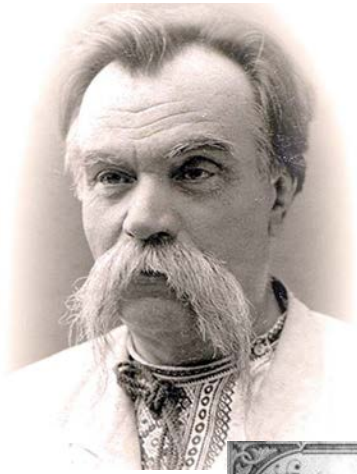
Основні дати життя і творчості

- Народився Михайло Петрович Старицький 14 грудня 1840 року в селі Кліщинці Золотоніського повіту на Полтавщині (тепер — Черкаська область) в сім'ї дрібного поміщика.
- З 1851 по 1856 рр. навчався в гімназії в Полтаві. Після смерті батьків, у 1852 році, Михайло Старицький залишився під опікою свого дядька — Віталія Романовича Лисенка, батька композитора Миколи Лисенка.
- У 1851-1856 рр. хлопець навчався у Полтавській гімназії.
- У 1858 р. Михайло Старицький разом з Миколою Лисенком вступає до Харківського університету, а у 1860 р. родина Лисенків переїздить до Києва.
- Михайло разом із Миколою перевелися на фізико-математичний факультет до Київського університету, який закінчили у 1865 році.

- У 1862 р. одружився із рідною сестрою троюрідного брата Миколи Лисенка, Софією.
- У 1864 році Михайло Старицький почав виступати у театральних гуртках.
- Перші твори Старицького були надруковані у 1865 році. Старицький відіграв велику роль в організації літературного і громадського життя 1890-х рр.
- У 1871 року оселився у Києві. Увійшов у творчу співпрацю з Миколою Лисенком, вони спільно організували «Товариство українських сценічних акторів». Старицький записував народні пісні, які потім видавав в обробці Миколи Лисенка, писав лібрето до Лисенкових опер («Гаркуша», «Чорноморці», «Різдвяна ніч», «Тарас Бульба», «Утоплена»).

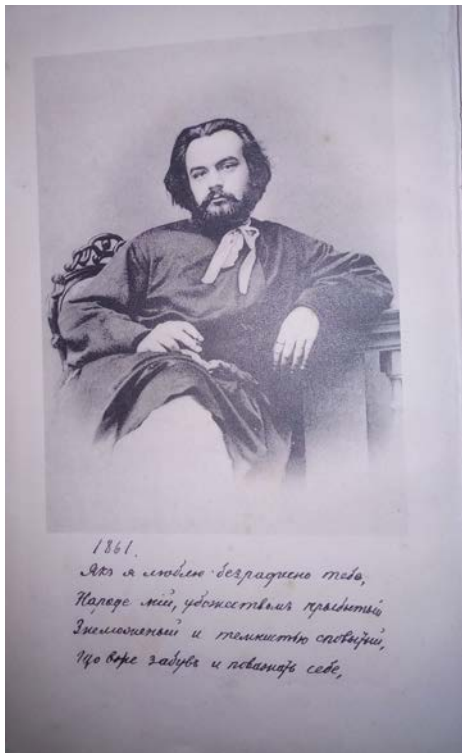
- Під тиском імперської влади Старицький змушений був у 1878 році емігрувати на деякий час за кордон.
- Повернувся до України у 1880 році.
- У 1883 році Михайло Старицький став керівником і режисером першої об'єднаної української професійної трупи.
- У 1883 та 1884 роках видавав український альманах «Рада» (вийшло два випуски).
- У 1885 році через низку причин залишив трупу корифеїв і заснував нову, з молодих акторів.
- З 1895 року залишив театральну діяльність і цілком віддався літературній творчості.
- Помер у Києві 27 квітня 1904 року, похований на Байковому кладовищі.

ЦНБ пропонує вашій увазі виставку прижиттєвих видань цього видатного діяча української культури

«З перших кроків самопізнання на полі народнім я загорівся душею і думкою послужить рідному слову, огранувати його, окрилити красою і дужістю, щоб воно стало здатним висловити культурну освічену річ, виспівати найтонші краси високих поезій».

Михайло Старицький

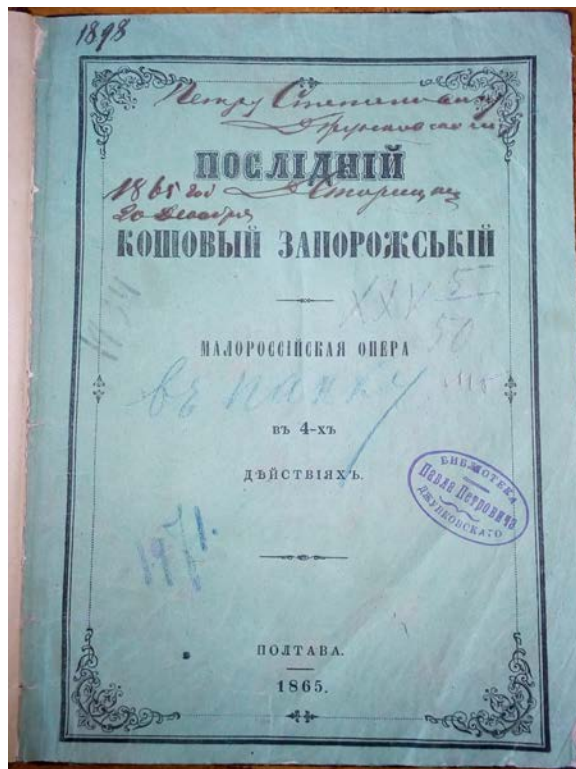

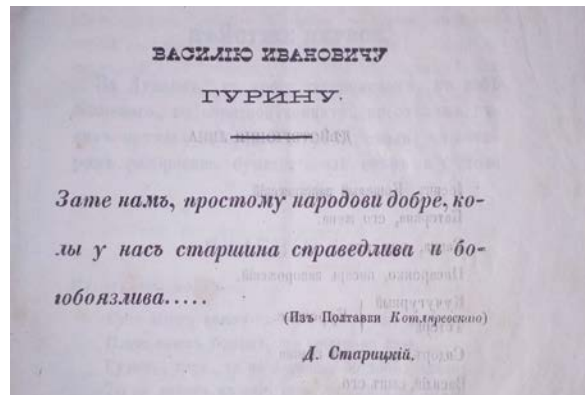
Після закінчення університету Микола Лисенко та Михайло Старицький не залишили спільної творчої діяльності. Вони стали ініціаторами об'єднання київських аматорів театрального мистецтва. У 1872 р. було організовано перший музично-драматичний гурток міста Києва, що розгорнув широку виконавську діяльність. До складу гуртка входили такі діячі української культури, як П. Чубинський, М. Драгоманов, Л. Марковський, Д. Багалій, О. Русов.

«Последній кошовый запорожський» (1865)

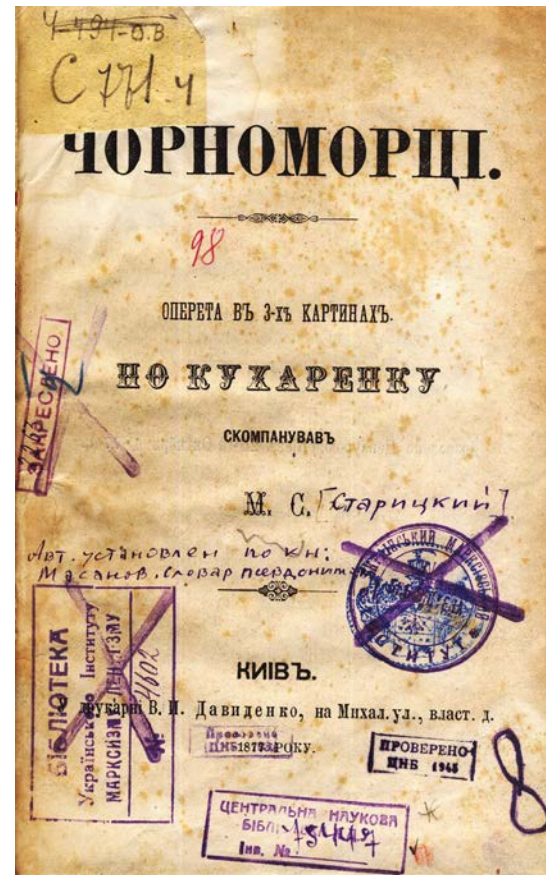

Ця драма була написана у 1865 році і входила до репертуару полтавського, чернігівського та інших театрів. Книга зберігається у ЦНБ з автографом М. Старицького.

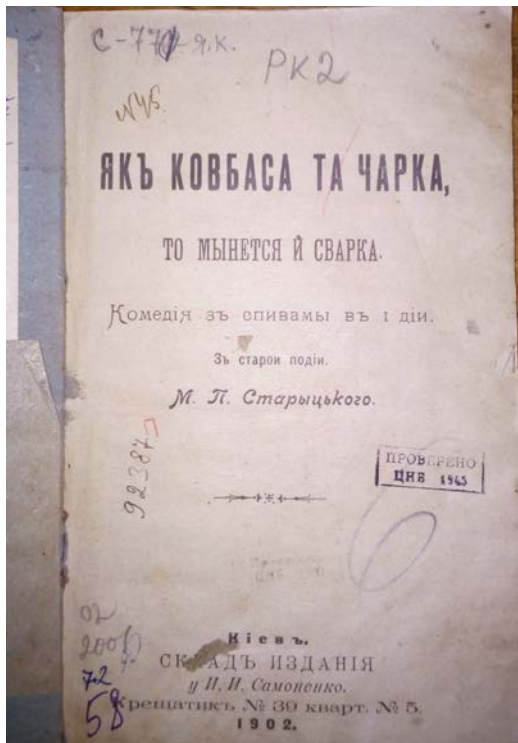

Перші твори Старицького були надруковані у 1865 році. Михайло Старицький переробляв п'єси інших авторів та інсценував прозові твори, коли очолював об'єднану українську професійну трупу. Так були написані «Різдвяна ніч», «Утоплена», «Сорочинський ярмарок», «Тарас Бульба», «Циганка Аза», «Чорноморці», «За двома зайцями», «По-модньому» та інші.

Оперету «Чорноморці» М. Старицький переробив із «малоросійської опери» Я. Кухаренка «Чорноморський побит на Кубані». М. Лисенко написав музику, що була пройнята народнопісенними мотивами. Усю режисерську працю з аматорами здійснював Старицький.

«Як ковбаса та чарка, то минеться й сварка» (1902)

Перший із оригінальних творів широковідомий водевіль на 1 дію «Як ковбаса та чарка, то минеться й сварка» М. Старицького був написаний у 1872 р. Цей дуже відомий водевіль був дозволений до вистави цензурою у квітні 1873 р.

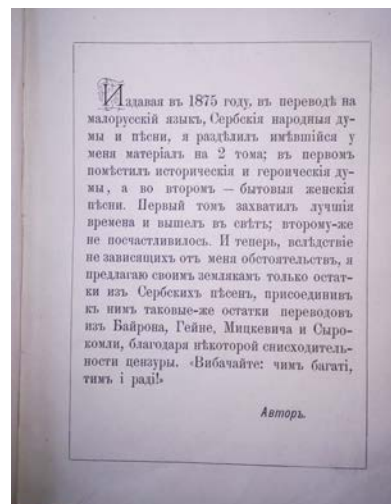
Того ж року водевіль був поставлений на домашній сцені у будинку Ліндфорсів у Києві аматорським гуртком під керівництвом автора. В основу сюжету п'єси автор поклав анекдотичний, але дуже характерний конфлікт між двома українськими панамі, взятий, як зазначено у виданні 1890 року, «зі старої події».

Сцена з вистави за участю М. Садовського та П. Саксаганського

Перекладацький доробок М. Старицького становить понад 200 творів, серед них є і перші переклади українською мовою сербського фольклору. Це «Сербські народні думи і пісні» (1876) та «З давнього зшитку. Пісні і думи» (1881, 1883))

«Серби зуміли зберегти в пам'яті всю чаруючу заманливість епічної поезії та мови. У них і до цього часу б'є давнє богатирське серце, вони й тепер живуть колишнім епічним життям».
М. Старицький

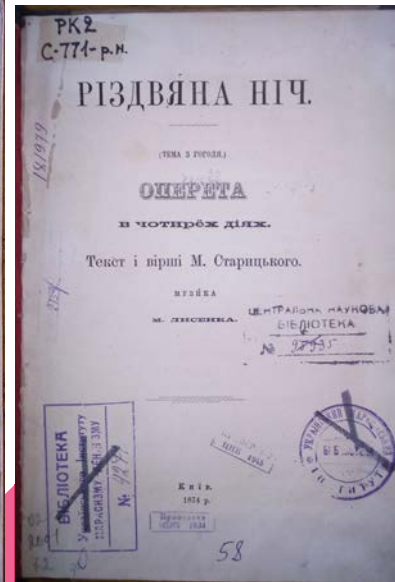
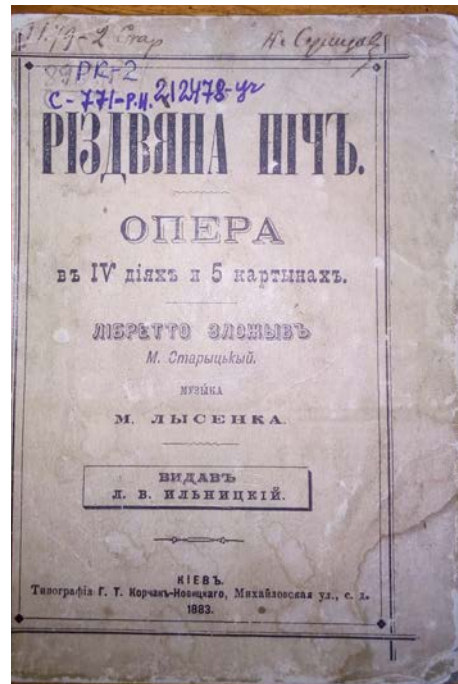

«Різдвяна ніч» (1872)

«Різдвяна ніч» - перша українська опера-колядка створена у 1872 році. Опера складається з 4 актів. Сюжет було взято з повісті М. Гоголя «Ніч перед Різдом» . Михайло Старицький написав лібрето на цю оперу, а М. Лисенко - музику. Старицький вніс деякі зміни в сюжет повісті . Він відмовився від фантастичної лінії сюжету письменника й надав йому реалістичних рис. У лібрето опери немає персонажа Чорта, а Солоха зображена не відьмою, а спритною жінкою, також ввели нових персонажів (Одарку, Марусю, Катрю, Грицька). А у декораціях, костюмах і взагалі в обстановці була дотримана етнографічна точність, яку допоміг відтворити Федір Вовк.

Такъ какъ опера „Різдвяна ніч“ послѣ Харькова, гдѣ она идетъ въ этотъ сезонъ, будетъ поставлена въ Петербургѣ; то для большаго удобства публики, мало знакомой съ малорусскимъ языкомъ, мы сочли необходимымъ предпослать въ текстѣ, передъ каждымъ явленіемъ, краткое содержаніе его по русски.

Авторь.

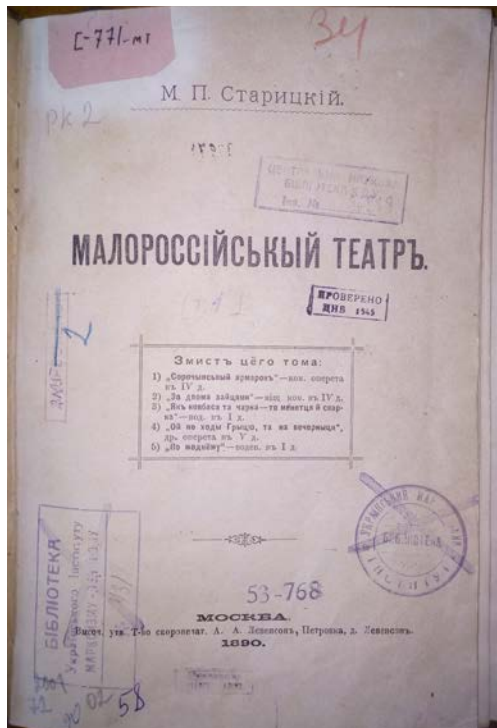
Успіх «Різдвяна ніч» мала величезний. Упродовж кількох днів, відколи вперше на великій сцені було зіграно «Різдвяну ніч», оперу давали ще тричі. Хоча Різдво вже минуло, Київ був переповнений аріями й хоровими співами колядок з «Різдвяної ночі». Остаточну редакцію «Різдвяної ночі» було поставлено у Харкові на професійній сцені у 1883 році.

«Спектакль цей був якимсь національним торжеством, сприйняття п'єси публікою було захоплююче – і п'єса того заслуговувала... дуже добре було саме виконання цієї «музикальної комедії».
Олена Пчілка

Учасники першої вистави «Різдвяна ніч» Миколи Лисенка

“Малоросійський театр” (1890) у двох томах

Великий внесок зробив Старицький в українську драматургію. Він написав багато оригінальних драматичних творів, які увійшли до збірника “Малоросійський театр”. Найсильніші з них: «Не судилось» (1881), «У темряві» (1893), «Талан» (1893), «Ой, не ходи, Грицю, та й на вечорниці» (1890) та ін.

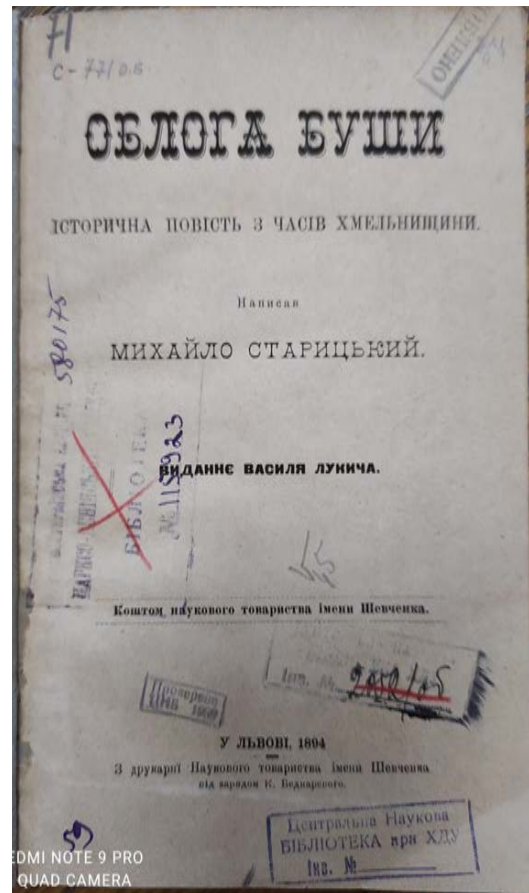

В історії української драматургії Старицький відзначається як видатний майстер гострих драматичних ситуацій і сильних характерів.

“Оборона Буші” (1894)

На початку 1898 року М. Старицький розпочав працю над драмою на матеріалі героїчного періоду боротьби українського народу з польською шляхтою. Тема ця вже була ним опрацьована у формі повісті під назвою «Облога Буші», надрукованій у Львові в 1894 р. Дозволена у 1899 р. цензурою до друку, драма під назвою «Оборона Буші» того ж року була надрукована у журналі «Киевская старина».

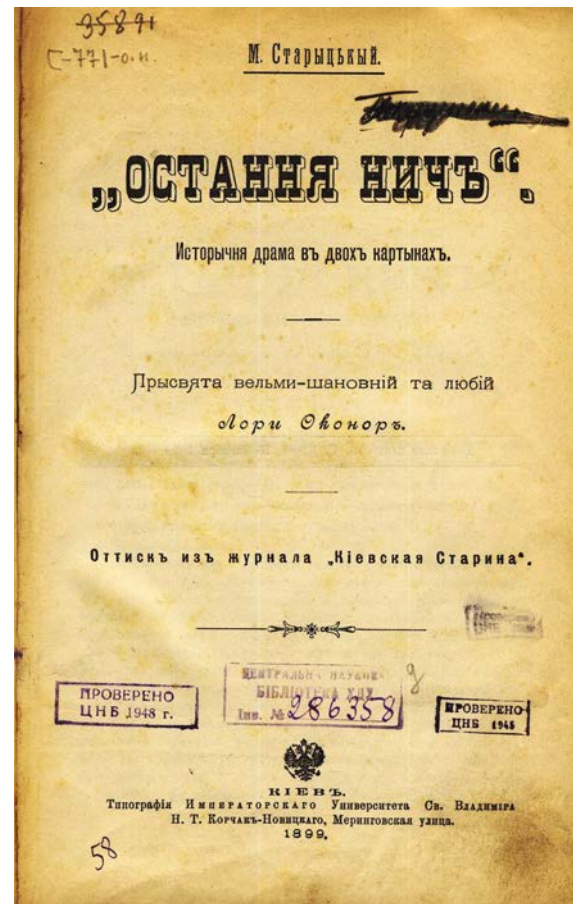
Будучи цінним внеском в українське драматичне віршування, «Оборона Буші» не широко використовувалась для постанови на сцені, хоча вона і сьогодні не втратила своєї актуальності як драматичний твір на історичну тему.

“Остання ніч” (1899)

У 1899 році М. Старицький написав невелику історичну драму в двох картинах — «Остання ніч», яка того ж року була надрукована. Надіслана до Петербурга до драматичної цензури у 1901 р., драма викликала гостро суперечливі думки цензорів і була дозволена до вистави лише у 1902 р.

Сюжетом для цієї драми послужила дійсна історична подія. Музика до драми була написана М. В. Лисенком. Драма у 1909 р. була поставлена на сцені театру М. Садовського.

«Втішно єсть думати, що настав-
таки час, коли замовкло всяке
глузування та клепання, а
вимовилась вголос честь і дяка,
справді належна тому, хто увесь
вік свій дбав, «щоб наше слово не
вмерло».

Леся Українка

